

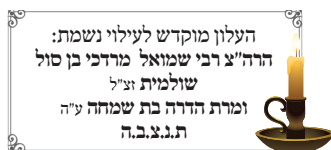
מפעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שיעורים ליבו חפץ | כולל שיעורי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

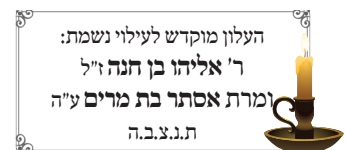
יום ד' ב' תשרי-יום ג' ח' תשרי תשפ"ב

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול
שולמית זצ"ל
ומרת הדרה בת שמוחה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

מסכת ביצה ח' י"ד

שבוע פרשת וילך

העלון מוקדש לעילוי נשמת:
ר' אליהו בן חנה ז"ל
ומרת אסתר בת מרים ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה

דף ח'

(מתחיל בדף ז' סוף ע"ב) מתחיל ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה. אמר רבי זריקא אמר רב יהודה: והוא שיש לו דקר נעוץ מבעוד יום. - והא קא עביד כתישה! - אמר רב חייא בר אשי אמר רב: בעפר תיחות. - והא קא עביד גומא! - כדרכי אבא, דאמר רבי אבא: החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה - פטור עליה.

חפירה בקרקע לצורך עפר לכיסוי הדם:

מבואר בגמ', שגם לדעת בית שמאי שמתירים לשחוט לכתחילה חיה ועוף ביו"ט, מיירי כשדקר נעוץ מבעוד יום וגם העפר תיחות שאין בזה חשש של כותש [שהוא תולדת טוחן], והגומא שעושה היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שאינו צריך אלא לעפרה, ולכן הקילו בית שמאי לכתחילה, וביארו הרא"ש והר"ן, שבאופן זה התירו בית הלל בדיעבד שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה.

והנה להלן [י"א ב'] שנינו, שבית שמאי מחמירים יותר מבית הלל לגבי סילוק תריסי חנויות ביו"ט [בשביל מי שיבוא ויקח מהחנויות ביו"ט וישלם לבעל הבית במוצאי יו"ט], ובית הלל מקילים אף להחזיר. ומקשה הגמ' [י"א א'], שלגבי שחיטת חיה ועוף בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא, ואילו כאן הוא להיפך, וכן מקשה שם מעוד משניות. ומתרצת הגמ' "אמר רבי יוחנן

מוחלפת השיטה". ודנו התוס' [שם] והרא"ש [כאן] באיזה משנה מוחלפת השיטה, ולדעת רבינו תם מוחלפת השיטה במשנה דידן בדין השוחט חיה ועוף, ולעולם בית הלל הם המקילים, ותמה רבינו תם למה מחמירים העולם להכין מערב יו"ט עפר, כיון שהלכה כבית הלל, וזכור אני בימי נערותי שלא היו מצריכין כלל. והתוס' והרא"ש דחו דבריו, שהרי מבואר בסוגיין שאף לבית שמאי צריך שיהיה דקר נעוץ ועפר תיחות, וכן מבואר להלן שם [א"ה]. ובאמת בגמ' לפנינו דחו דברי ר' יוחנן, "עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים, אבל התם - לא". וכתב המהרש"ל, דנראה מדברי רש"י ותוס' שלא גרסו דבר זה].

והרי"ף הביא גם המשנה של השוחט חיה ועוף [ב' א'], וגם המשנה של סילוק תריסים [י"א ב'] כצורתם. ותמה הרא"ש, שהרי בגמ' אמרו שמוחלפת השיטה. אמנם ה"י יוסף פירש, שמה שאמרו "מוחלפת השיטה" אין הכוונה להפוך הגירסא באחת מהם, אלא לומר שבית הלל שהחמירו בשוחט ביו"ט מקילים בסילוק תריסים כיון שהוא צרכי רבים ואין רוב ציבור יכולים לעמוד בה, ואיתא בירושלמי [הלכה ה'], שאם אתה אומר לא יחזיר אף הוא אינו פותח, ונמצא ממעט בשמחת יו"ט.

והר"ן כתב, שהרי"ף גרס כמקצת הנוסחאות שהגמ' דוחה דברי ר' יוחנן שאמר מוחלפת השיטה, "דילמא לא היא עד

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את העלון מידי שבוע להצלחה או לע"נ, וכן אפשר לפרסם ספרים בלבד בעמוד האחרון של העלון, העלון מודפס 20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרובבות אנשים, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע, בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או זוקפים להצלחתכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה, מעלת לימוד התורה היא הסגולה הבדוקה והמועטה יותר מכל הסגולות שבעולם, בסכום של \$1,000 תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקורא וזכה! רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון! או פירסום של ספרים, עמוד שלם \$1,000 וחצי עמוד \$500, בפרסום זה אתם חוסכים הוצאות גדולות של הדפסה והפצה. לפרטים: בטלפונים או במייל המופיעים בתחתית העמוד. וכן ניתן לשלם בנדרים פלוס או בקהילות על שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה

כולל ומכון ראש פינה:

כאן לא אמרו בית הלל הכא אלא משום דאין בנין וסתירה בכלים, אבל התם לא" [א"ה. וכמו שהבאנו למעלה במאמר המוסגר].

וברמב"ם [פ"ב הי"ח, ופ"ג ה"א] מבואר כדברי הר"ף.

ובטור [ס"י תצ"ח] פסק שכשיש לו עפר תיחוח ודקר נעוץ בו, מותר לשחוט אפילו לכתחילה, וכתב הב"י, שזה כשיטת רבינו תם, אבל לדעת הר"ף והרמב"ם אסור הדבר, ורק בדיעבד כששחט יחפור בדקר ויכסה.

וכתב הסמ"ג בשם מורו, שכשחט כבר ואין לו עפר מוכן, יכול לכסות באינו מוכן, וכמו ששינוי "ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה", וכן כתב הסמ"ק, והגהות מיימוני הקשו בשם רבינו יהודה, הרי בגמ' העמידו דין זה דוקא בשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום [ר"ל, שהרי מה שמתירים בית שמאי לכתחילה מתירים הוא בדקר נעוץ, ובאותו אופן מתירים בית הלל בדיעבד, אך כשאין דקר נעוץ לבית הלל אסור אפילו בדיעבד]. וכתב הב"י, שנראה טעמם של מתירים שהם סומכים על רבינו תם בדיעבד.

וברא"ש מבואר, שההיתר של דקר נעוץ הוא כי בלא דקר נעוץ יש ב' איסורים, הכנה וחפירה, וע"י הדקר נעוץ נתבטל איסור אחד [א"ה. ולא נתבאר בדברי הרא"ש האלו איזה איסור נתבטל בזה. ועי' בב"י בסמוך שכתב שעי' הדקר נעוץ נחשב להזמנה, ובמג"א להלן בשם הב"ח שכתב שהדקר נעוץ מתיר האיסור חפירה]. והטור כתב שם, שההיתר של דקר נעוץ הוא כיון "שאין צריך לחפור", וכתב הב"י שכן משמע גם בגמ' שאמרו "והא קא עביד גומא", ומשמע שכשאין לו דקר נעוץ ולא עפר מוכן הטעם שאסור לכסות הוא מפני מלאכת החפירה, ולפי זה צריך לפרש, שחכמים הצריכו שיהיה דקר נעוץ אף שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, כדי שלא יהיה נראה כחופר גומא להדיא, וע"י שהזמין העפר גם התירו.

אמנם ברש"י פירש לגבי מכניס אדם מלוא קופתו עפר, שבעפר תיחוח מיירי שאינו מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלא הכנה, משמע שבעפר תיחוח אין בו משום חופר. והתוס' חילקו בזה שכשהעפר קשה סביב והתיחוח באמצע שכשמגביה הדקר ניכרת הגומא, ולפי זה אפשר לומר, שכיון שרש"י מיירי במכניס מלוא קופתו עפר, שם באמת אין צריך חפירה, משא"כ כשסביבותיו קרקע קשה.

עוד כתב הב"י, שממה שאמור [ה' ב'] לגבי שחט בהמה וחיה ונתערבו דמם, שאם יכול לכסותן בדקירה אחת יכסה, משמע שדוקא שם צריך שהכיסוי יהיה בדקירה, אבל שכשאין שם תערובת דם בהמה הדקר נעוץ מועיל כדי שיוכל לדקור אפילו כמה דקירות [והרי מדובר אף שלא הזמין עפר, שהרי כשהזמין עפר מותר אף בלי דקר נעוץ], ואפילו למה שכתב הרמב"ם [פ"ג ה"ב] שמדובר שם כשיש לו עפר מוכן, מכל מקום יש להביא ראיה ממה שלא חילקו בין דקירה אחת לשתי דקירות בדם חיה שאינו מעורב בדם בהמה.

ובשו"ע [סימן תצ"ח סעיף י"ד] כתב: לא ישחוט אדם חיה ועוף ב"ט, אלא אם כן יש לו עפר מוכן מבעוד יום; ואם עבר ושחט, אם יש לו דקר (פ"י כעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום בעפר תיחוח, מכסהו בו; וכתב הרמ"א: ואפילו היה צריך לכמה דקירות, שרי [כמבואר בב"י].

בט"ז [ס"ק י"ב] ביאר רבינו תם ודעת הסמ"ג בשם רבו שמתיר בדיעבד אף בלא דקר נעוץ, דלעולם מה שמצריך רב יהודה דקר נעוץ פירש"י שאינו סובר שהעשה של כיסוי הדם ידחה הלא תעשה של "לא תעשו מלאכה", וזה מחמת שבעשיית מלאכה ב"ט יש גם איסור עשה [כמבואר בגמ' ח' ב', ופירש"י מדכתיב [ביום הראשון שבתון] דמשמע שבות], אבל רבא סובר שאין ב"ט עשה [כמבואר בתוס' שם ד"ה סוף], ואף שלכתחילה אין אנו מקילים כדבריו וסוברים להלכה שיש עשה ב"ט, מ"מ מקילים לענין דיעבד [והביא הט"ז, שהרש"ל תמה על הב"י, שדברי הגמ' שצריך דקר נעוץ הם על "מודים שאם שחט", דהיינו בדיעבד, אבל אם בית הלל מתירים לכתחלה אין צריך דקר נעוץ, ודחה הט"ז דבריו].

כתב המג"א [ס"ק כ"ה] בשם היש"ש, שאם יש לו עפר תיחוח הרבה שאינו עושה גומא שמיד שנוטל העפר נופל עפר תחתיו [ר"ל שאין בו איסור גומא כמבואר בתוס' הנ"ל], מותר לכסות בו אם שחט, אפילו אין לו דקר נעוץ מבעוד יום, כיון שאיסור אחד הוא [ר"ל, רק איסור הזמנה, וכמש"כ הרא"ש הנ"ל, שאיסור אחד מותר לצורך שמחת יו"ט]. ואם שחט על גבי קרקע קשה, ויש שם דם הרבה, יטול קצת ממנו ויתנו בעפר תיחוח ויכסהו [כמבואר ביו"ד סי' כ"ח ס"ז שאין צריך לכסות כל הדם, ודי אם מכסה מקצת הדם], אבל אם נתייבש הדם קצת נראה לי שאסור לגוררו ב"ט, שהרי משווה הוא גומות בבית והיא מלאכה דאורייתא. ופשוט שבעפר מוכן מותר ליתן עפר למטה, ואין אנו חוששים שמא ימלך ולא ישחוט [כמבואר בגמ' ד' ב'].

עוד כתב המג"א [ס"ק כ"ו], מה שמועיל ה"דקר נעוץ" הוא כיון שעל ידי זה הרי מוכן ועומד הוא [כמבואר בב"י הנ"ל], אמנם הב"ח סובר, שהטעם שצריך דקר נעוץ, הוא משום שאם נועצו ב"ט יש בו צד רמז חפירה, ועל כן כתב, שאין להתיר אלא דקירה אחת [ודלא כהב"י], ואין דעת הפוסקים כן. ובמשנ"ב [ס"ק ע"ב ע"ה] כתב, דעל ידי זה שנעוץ הדקר בקרקע הו"ל הקרקע כחפור ועומד, שכשנעץ הדקר להכנה מסתמא דעתו היה להכין מן העפר כפי השיעור שיצטרך לו לכיסוי. ודעת כמה פוסקים דבעינן שינעוץ בהדיא לשם הכנה לצורך מחר. ויש מאחרונים שסוברין דהכנה שהכין מאתמול לא מהני אלא לאותו דקר שנעץ שהזמינו לכך אבל לא לדקור מחדש בשביל זה וכ"ש להפוסקים שסוברין דהטעם דבעינן דקר נעוץ מבע"י כדי שלא יהא חשש חפירה ביום טוב פשיטא דאסור לדקור מחדש ביום טוב.

כתב המשנ"ב [ס"ק ע'], שכשיש לו עפר מוכן או אפר, יטלטלנו ויניח למטה במקום שישחוט, ואחר השחיטה יכסנו

שלענין הלכה נקטינן ככל הני רבוותא והרא"ש, שהסכימו לאסור.

ובשור"ע [סימן תצ"ח סעיף י"ג] כתב: השוחט את העוף לא ימרוט את הנוצה כדי לעשות מקום לסכין.

דף ט'

משנה. בית שמאי אומרים: אין מוליכין את הסולם משוכך לשוכך, אבל מטהו מחלון לחלון, ובית הלל מתירין ...

דעת בית שמאי שאסור ליטול הסולם כדי ליטול הגוזלות לשמחת יו"ט, שהרואה יאמר שזהו לצורך הטחת גגו. ויש בגמ' יש שתי לשונות אם המחלוקת היא על רשות היחיד [ומטעם שכל דבר שהוא משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור], אבל ברשות הרבים שודאי רואים אותו לעולי עלמא אסור, או להיפך שהמחלוקת היא על רשות הרבים, אבל ברשות היחיד לכולי עלמא מותר.

וכתב הרא"ש, שפסקו הגאונים דלקולא עבדינן, ולכך לא הביא הרי"ף אלא המשנה כצורתה משום שסובר שבית הלל מתירין בכל מקום. אמנם הרי"ן כתב, שהטעם שלא הביא הרי"ף שום אחד מהלשונות, הוא מפני שפסק בשבת [ס"ב א'] כדבר יהודה אמר רב, שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, לכך על כרחך בית הלל אפילו ברשות הרבים מתירים, שאם היו אוסרים ברשות הרבים, ברשות היחיד נמי יש לאסור, אלא ודאי בכל ענין מותר.

ובגמ' בע"ב מבואר, שבסולם של עלייה [שעשוי להטחת גגו] לכולי עלמא אסור, ואמר רבי חייא על זה, שגם ת"ק מודה לדבריו. וכתב הרא"ש שכן הלכה, ושכן נראה דעת הרי"ף.

ובהמשך הגמ' איתא, שר' חייא אמר לבניו בדעת רבי דוסא שאפילו היטוי מחלון לחלון אסור. וכן כתב הרי"ן. והקשה הרא"ש, ממה שאמרו בעירובין [ע"ה א'] שמותר לטלטל סולם בשבת. ותירץ רבינו תם [בתוס' שם ע"ב ב' ד"ה אי], ששם איירי בסולמות של בית, שדרך לטלטלם מזוית לזוית, ואינו דומה לסולמות של עלייה שהיו גדולים וראויים להטיח בהם גגו [ר"ל, שכל מה שאסר ר' חייא היטויף הוא דוקא דומיא של מה שאסר סולמות של עלייה בכל אופן]. וה"ר אברהם מבורגין"ל תירץ, שכאן ביום טוב שמותר להוציא הסולם לרשות הרבים, והרואה אומר להטיח גגו הוא צריך, וכיון דאסור ברשות הרבים גם בחדרי חדרים אסור, אבל בשבת שאין דרך להוציא דרך רשות הרבים, לכך בבית מותר. ולתירוץ זה אסור לטלטל סולם שלנו ביום טוב.

בם גם למעלה, דצריך כיסוי בתיחוח למטה ולמעלה [כמבואר ביר"ד סימן כ"ח]. וע"ש ביר"ד, שאם שחט ע"ג קרקע קשה ויש שם דם הרבה, יטול קצת ממנו ויתנו בעפר תיחוח ויכסהו [א"ה. כמובא בב"י הנ"ל], אכן אם נתייבש הדם קצת אסור לגוררו ביום טוב דשמא אתי לאשוויי גומות דהוי מלאכה דאורייתא.

עוד כתב [ס"ק ע"ג ע"ד], שמשמע מהפוסקים, שחשש גומא אינו אלא כשהיה רק מעט עפר תיחוח באמצע וסביב קרקע קשה, וכשנוטל העפר נשאר גומא, אבל כשהיה עפר תיחוח הרבה סביב אין עושה גומא בנטילתו, שמיד שנוטל העפר נשאר עפר אחר במקומו. ומ"מ לענין לשחוט לכתחלה אפילו על סמך עפר כזה אסור דנעיצת דקר אינה הכנה גמורה להוציא מידי מוקצה, שהרי מ"מ לא נטלו להעפר ממקום חיבורו מבעוד יום ולא התירו ע"י נעיצת דקר אלא בדיעבד כשכבר שחט. וכתבו האחרונים, שאם העפר תיחוח היה הרבה עד שלא נעשה גומא ע"י נטילתו העפר, יכול לכסות בדיעבד כשכבר שחט, אפילו לא היה שם דקר נעוץ מבע"י.

תלישת נוצות מעוף לפני שחיטתו ביו"ט:

כתב הרמב"ם [פ"ג]: השוחט בהמה ביום טוב, מותר לתלוש צמר במקום הסכין, ובלבד שלא יזיזו ממקומו, אלא ישאר שם מסובך בשאר צמר הצואר, אבל בעוף לא ימרוט מפני שזה הוא דרכו, ונמצא תולש ביום טוב. וכתב הרי"ן, שהרמב"ם למד דין זה ממה ששנינו בבכורות [כ"ד ב'] "רבי יוסי בן המשולם אומר, השוחט את הבכור עושה מקום לקופיץ מכאן ומכאן, ותולש את השער", והגמ' שם מסתפקת כנגדו ביום טוב מהו, ומסיק, כנגדו ביום טוב מותר, כיון דתולש לאו היינו גוזז, ומקשה הגמ' שם ממה ששנינו בבביתא "התולש את הכנף והקוטמו והמורטו חייב שלש חטאות, ואמר ריש לקיש תולש חייב משום גוזז", ומתיר "שאני כנף דהיינו אורחיה", ומשמע דכיון דהיינו אורחיה, אסור למרוט את הנוצה ביום טוב. והביא הרי"ן דברי הרמב"ן שחלק עליו, ופירש כונת הגמ' שם שכיון שזהו דרך לתלוש מן העוף לכך ניתנה לידחות אצלו, שהרי מותר לשוחטו, ומה לי מחיים מה לי לאחר מיתה, ולכך מותר. וסיים הרי"ן: "וכן נהגו".

אמנם הרא"ש בבכורות שם סתר דברי הרמב"ן, דמה שכתב שמותר לגוזז לצורך אוכל נפש מחיים כמו לאחר שחיטה, לא נראה, דודאי לאחר שחיטה כיון דכבר הותרה לאכול ואי אפשר לאכול בלא תלישת נוצה מותר לתלוש כמו שמותר לצלותה ולבשלה, אבל בעוד שלא נשחטה כל מה שעושה הוא מכשירי אוכל נפש שהיה אפשר לעשותם מאתמול ואסור, ומה שכתב שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, כבר כתבו התוס' [שם כ"ד ב' ד"ה והינן] אין לדמות מלאכה שאינה צריכה לגופה לעוקר דבר מגידולו כלאחר יד, והמחמיר תבא עליו ברכה. והמרדכי שם כתב להיתר, ובפרק כלל גדול כתב לאיסור, והרב המגיד כתב, שדעת ה"ר יונה והרשב"א כדעת הרמב"ם שאוסר, והוא ז"ל הסכים לדבריהם. וסיים הב"י,

הוא דוקא באפרוחים המדדים שאינם פורחים, אבל בפורחים אסור, שהרי יש בהם איסור צידה [כמבואר להלן כ"ד א'].

ובשור"ע [סימן תצ"ז סעיף י'] כתב: כיצד הוא הזימון, אומר: זה וזה אני נוטל למחר, ואין צריך לנענעם. אבל באומר: מכאן אני נוטל למחר, לא סגי.

כתב המשנ"ב [ס"ק ל"א], אפילו בעומד מרחוק ובראית עינו בורר איזה מהם סגי, ומ"מ צריך שיסמן בדעתו או יטבע עינו בטביעת עין גמור שלא יחליף למחר באחרת.

כתב בביאור הלכה [ד"ה אבל], שמדברי הכלבו [המובא בב"י סימן קי"ח] והאור זרוע וכן משמע דעת הרמ"א, דלאו דוקא ביונים הדין כן, אלא הוא הדין בכל מוקצה דבעלי חיים, כגון תרנגולות העומדת לגדל ביצים למאן דאית ליה מוקצה ביום טוב, שצריך לומר זה וזה אני נוטל. וכתבתי זה להוציא מסברת בעל שיטה מקובצת, שרצה לומר דסוגיין דוקא ביונים שאין דרך לבקורן אם שמנים הם או כחושים, משא"כ בתרנגולות שהוא מבקורן תדיר ויודע מה הן וליכא למיחש. ואפשר עוד לומר דאף הוא לא קאמר, אלא בתרנגולות העומדת לאכילה שבודק אותה תמיד [דקאי שם לתירוץ בתרא דסוגיא דדילמא אשכח כולהו כחושים וכו' וגם מקודם מיירי שם השטמ"ק בעומדת לאכילה עי"ש], משא"כ בעומדת לגדל ביצים אפשר דאינו יודע את שמנוניותם יותר מביונים.

משנה. זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה - אסורים. שלשה ומצא שנים - מותרים. בתוך הקן ומצא לפני הקן - אסורין, ואם אין שם אלא הם - הרי אלו מותרים. גמרא. פשיטא! - אמר רבה: הכא במאי עסקינן - כגון שזמן שחורים ולבנים, והשכים ומצא שחורים במקום לבנים ...

מפרשת הגמ' הטעם, דשנים ומצא שלשה אסורין ממה נפשך, כי אם אחרים הם הרי ודאי אסורים, ואם אינם אחרים הרי יש אחד שמעורב בהם. וכתבו התוס' והר"ן, שאין להתירם משום דחד בתרי בטיל, דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי. ועוד, שכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל [כמבואר לעיל ג' ב'].

ובמצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, מפורש הטעם בגמרא, משום דאמרין הנך אודו לעלמא והני אחריני נינהו. וכתב הב"י [ס' תצ"ז] בשם רבינו ירוחם, שכל זה מיירי שאין מכירן, ופשוט הוא. וכתוב בהגהות אשרי"י, שזימן שחורים ולבנים והשכים ומצא לבנים, מיירי כגון בקינים המובדלים במחיצה כדרך קינין שבשוככים, אבל אם כולם בקן אחד ודאי נהפכו לשחורים ומותרים.

ובטור [ס' תקי"ח] כתב, שגדול כגון של עלייה אסור אף בבית. וכתב הב"י, שנראה שהוא פוסק כהתירוח של רבינו תם הנ"ל, והטעם בסולמות של עלייה שאסורים מפני שהם גדולים. וקשה שבסימן ש"ח נראה מדבריו שסובר כתירוחו של ה"ר אברהם מבורגיי"ל, שכתב שם "סולם אפילו של עלייה והוא גדול מותר לטלטלו בשבת בחצר", והיינו כה"ר אברהם שהתיר בשבת כיון שאין הדרך להוציא לרשות הרבים, שהרי לרבינו תם בין בשבת בין ביום טוב אסור. ומסיק הב"י, שהטור פוסק כהתירוח של ה"ר אברהם, ומה שכתב כאן, "אבל גדול כגון של עלייה אסור", היינו כי סולם של בית בכלל סולם של שובך הוא, שמותר לדעת בית הלל [ולהלכה הוא מותר אף ברה"ר כדלעיל מדברי הגאונים]. אמנם כתב הב"י, שמדברי התוס' בע"ב [ד"ה מאי] נראה שסולם של בית אף על פי שאינו גדול אסור להוליכו ממקום למקום וכדברי דוסא, אמנם בדברי הרא"ש שלא הזכיר דרבי דוסא כלל יש לפרש כנ"ל.

והרמב"ם [פ"ה ה"ד] כתב: אין מוליכין את הסולם של שובך משובך לשובך ברשות הרבים, שמא יאמרו לתקן גגו הוא מוליכו, אף על פי שבכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, כאן התירו מפני שמחת יום טוב. וכתב הרב המגיד בסוף דבריו, שהרמב"ם כתב סולם של שובך, לפי שסולם של עלייה אסור אפילו להטותו מחלון לחלון, וכן מוכח בגמרא, ולא הוצרך הרמב"ם לבאר זה בביאור לפי שכבר כתב בהלכות שבת [פרק כ"ו ה"ז] שסולם של עלייה אסור בטלטול, ונתבאר בהלכות אלו [בפרק א' ה"ז], שכל מה שאסור בשבת אסור ביום טוב, חוץ ממה שנוצר בהלכות אלו.

בשור"ע [סימן תקי"ח סעיף ד'] כתב: מותר לטלטל סולם של שובך משובך לשובך, אפילו ברשות הרבים [כמו שכתב הרא"ש בשם הגאונים]; אבל סולם של עלייה, אסור בטלטול [כמבואר בדברי ר' חייא].

דף י

משנה. בית שמאי אומרים: לא יטול אלא אם כן נענע מבעוד יום, ובית הלל אומרים: עומד ואומר זה וזה אני נוטל.

מבואר בגמרא, דדוקא באומר זה וזה אני נוטל, אבל אינו מועיל שיאמר מכאן אני נוטל למחר. וביאר הר"ן, שאף שהיה לנו להתיר בזה משום ברירה [כיון שהוא מדרבנן, ובדרבנן יש ברירה], מ"מ חיישינן שמא יניח הכחושים ויטול השמנים, ונמצא שטלטל אותן שלא הזמין, אי נמי, שנמצאו כולם כחושים ויבוא להימנע משמחת יום טוב, ולפיכך צריך שיאמר מערב יום טוב זה וזה אני נוטל שמאחר שאינו מקפיד למשמש בהם כבר נמלך עליהן בדעתו, בין שיהיו שמנים בין שיהיו כחושים, ולא יבוא לטלטל ואח"כ לעזוב. ומיהו מה שמועיל זימון,

בשו"ע [סימן תצ"ז סעיף י"ב] כתב: זימן שנים ומצא שלשה, או זימן שחורים ולבנים בקינים המובדלים במחיצה ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, אסורין אא"כ מכירן.

הביא המג"א [ס"ק י"ד], דברי התוס' והר"ן הנ"ל שהטעם שאין להתירם הוא משום שהוא דבר שיש לו מתירין, וכתב המג"א, שלפי זה אם נאכל אחד מהן או נפל לים כולן מותרים [כמ"ש ביו"ד סי' ק"י ס"ז ח', שאף דבר שיש לו מתירים אם נפל אחד לים מותרים], אבל בגמ' מבואר שיש בזה עוד חשש, שמא ילכו כולם ואלו אחרים הם, וצריך לומר, שסובר הר"ן, דלמסקנא דאמרינן שאני גוזלות הואיל ועשויים לדדות באמת אין חוששים שהלכו כלם, אלא תולים שאחד בא לכאן, ודוקא במעות חיישינן להכי שאם הניח מנה ומצא מאתים אמרינן אחרים הם, כי אין דרך להניח מעות אצל מעות חבירו, אבל ביונים אמרינן מעלמא בא אחד לכאן.

ובמשנ"ב [ס"ק ל"ו] העתיק, שאם נאכל אחד מהם או נפל לים שכבר אינו בעולם מותרים השאר דאמרינן איסורא נפל או נאכל, ועפ"י האופנים המבוארים ביו"ד [סימן ק"י סעיף ז' ח' וע"ש בהג"ה].

העתיקו המג"א [ס"ק ט"ו] והמשנ"ב [ס"ק ל"ז] דברי ההגהות אשרי, בדין קנים המובדלים, שכל זה בשכל עליה יש בה מחיצות הרבה אבל זימן שחורים ולבנים בקן אחד ומצאן שלא במקומן מותרין דהני ודאי איתהפוכי איתהפך.

וכתב בביאור הלכה [ד"ה זימן], שמדעת הט"ז [לעיל ס"ק ט'] משמע, שאם זימן שנים מקושרים ומצא אח"כ שלשה מקושרים מותר, דאף דשלישי אתי מעלמא, אבל הלא מסתמא אדם קשר השלישי להם, ומן הסתם לא קשרן ביום טוב רק בערב יו"ט, וא"כ הרי הם מזומנים כולם ע"י קשירה זו, עי"ש שדבריו מגומגמים קצת. אבל כן נראה כונתו, וכן העתיק הגר"ז לדינא, אכן בפר"ח מבואר דבר זה לאיסור, וכן בחמד משה כתב ג"כ שאין לסמוך ע"ז לדינא.

דף י"א

משנה. בית שמאי אומרים: אין מסלקין את התריסין ביום טוב, ובית הלל מתירין אף להחזיר ...

ובגמרא מבואר, ד'תריסין' היינו תריסי חנויות, ו'התירו סופן' דהיינו להחזיר התריסין "משום תחלתן" כדי שיסלק התריסין ויוכלו אנשים ליקח ביו"ט כדי לשלם לו אחר המועד, אך לא התירום בבתי. ופירש"י שחנויות אלו הם כמו תיבות שעומדות בשוק ואינן מחוברות לקרקע, והתריסין הם דלתות פתחיהן. והתירום דוקא בחנויות שיש בזה צורך משום שמחת יו"ט, אבל בתריסי תיבות שבבתי אסור, ואף שאין בנין וסתירה בכלים, מדרבנן אסור.

וכן כתב הרב המגיד [פ"ד ה"ב] **בשם הרשב"א**, שהמבואר בגמ' שבבתי אסור, פירושו שידה תיבה ומגדל שבבתי. וכן כתב הר"ן על מה שכתב הר"ף שדוקא תריסי חנויות שצריך להוציא תבלין שאם לא תתיר לו להחזיר לא יפתח, ויהיה בזה מניעת שמחת יו"ט, אבל בבתי אסור, כיון שהם ברשותו ולא ימנע, ופירש הר"ן שהכונה שתיבות אלו הם ברשותו ולכן לא ירא להניחם פתוחות [עכ"פ מבואר מדבריו שהתיבות הם ברשותו].

ואיתא בגמ', אמר אביי, בשיש להם ציר מן הצד דברי הכל אסור [ידות לשני ראשים דדמויות לבנין], אין להם ציר כל עיקר דברי הכל מותר, ונחלקו כשיש להם ציר באמצע [כעין פליטה ותוחבין אותו בחור שבאמצע דופן פתח התיבה], מר סבר גזרינן ציר באמצע אטו ציר מן הצד, ומר סבר לא גזרינן. וכתב הב"י [סי' תקי"ט] בשם הכל בו, בשיש להם מן הצד פירש ר"ש כאותן של דלתות בתינו שהן מלמעלה ולמטה אסור גזירה שמא יתקע והוא כבונה.

עוד כתב שם בשם ה"ר פרץ, שמה שהתירו כאן תיבות חנויות אלו הם דוקא כעין תיבות שמסלקין המכסה שעליהם לתת עליו תבלין וכיוצא בו למכור, אבל כעין חנויות שלנו שהן בכותל הבית, אסור הכל, בין הסילוק בין החזרה.

וכתב הב"י, מה שאסרו כאן בשיש להם ציר מן הצד, פשוט דהיינו דוקא כשהוא צריך להסיר קרש שבו הציר כדי לפתוח, דאילו בפתח ונועל בעוד שהוא קבוע ודאי מותר, דאם לא כן יהא אסור לפתוח דלתות הבית בשבת, וכן מוכח לשון המשנה ששינו "אין מסלקין את התריסין", ומבואר שדוקא בסילוק התריסין שייך לאסור, אבל שלא בסילוק התריסין נראה דודאי שרי. ועל תריסין כאלו שצריך לסלק את התריסין מיירי הכל בו, שכעין חנויות שלנו שהן בכותל הבית אסור בין הסילוק בין החזרה. אמנם לפי מה שכתב הטור [סימן ש"ג], נראה שאפילו אינו מכניס הציר כלל. ומיהו כבר כתבתי שם שיש מתירים כל שאינו מכניס הציר כלל.

והביא הב"י המבואר בירושלמי [ה"ה], שאף לבית הלל שמותר להחזיר מ"מ אינו מחזיר לגמרי, אלא מחזיר כדי שיהא משתמר לבד ודיו. ורבי יוסי בר בון אמר שלא התירו לסלק ולהחזיר אלא בשאינו יכול להשתמש אלא ע"י כך, אבל אם יכול להשתמש ע"י חלון שבמגדל אף על פי שהוא משתמש בדוחק ישתמש דרך שם ולא יסלק ויחזיר. והפוסקים שלא כתבו הירושלמי הזה, אפשר שהם סוברים שמאחר שלא נזכר זה בגמרא דידן, כיון שהתירו חכמים לסלק ולהחזיר בכל ענין התירו שלא נתנו דבריהם לשיעורין, ולכך אף להחזיר כדרכו התירו, וכן לא חילקו בין יש שם חלון שהוא יכול להשתמש בו לאין שם חלון, דבכל גווני שרי לסלק ולהחזיר דלא פלוג רבנן.

ובשו"ע [סימן תקי"ט סעיף א'] : כתב מסלקין תריסי (פי' קרשים שנעולים בהם החנויות) חנויות ומחזירין אותם ביו"ט, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יום טוב. במה דברים אמורים, כשיש להם ציר באמצע; אבל יש להם ציר מן הצד, אסור, גזירה שמא יתקע [כמבואר בגמ'] ; ושאין להם ציר מן הצד כל עיקר, אפילו בבית מותר להחזיר [כנ"ל].

דף י"ב

משנה. בית שמאי אומרים: אין מוציאין לא את הקטן, ולא את הלולב, ולא את ספר תורה לרשות הרבים. ובית הלל מתירין ...

מבואר בגמ', שהטעם שהתירו בית הלל הוא משום מתוך שהותרה לצורך הותרה שלא לצורך. וכתבו התוס' והרא"ש בשם רבינו חננאל, קטן למולו לולב לצאת בו ספר תורה לקרות בו טעמם הוא משום שמתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, ולא שרי במתוך אלא דבר שהוא לצורך קצת, כגון הנך שהם לצורך מצוה. ורבינו תם פירש, דלאו דוקא למולו אלא הוא הדין נמי אם צריך לילך לבית הכנסת או לטייל לשמחת יום טוב, ואי אפשר להניח את הקטן יחיד בבית יכול הוא להוציאו עמו, וכן להוליך עמהם ספרים לבית הכנסת ואף להחזיר, דהתירו סופן משום תחלתן.

והרי"ף כתב: "בית הלל סברי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך, פירוש לצורך - לצורך אכילה, ושלא לצורך כגון קטן ולולב וספר תורה, והוא הדין לכלים, אבל אבנים וכיוצא בהם, אפילו בית הלל אסרי, וכן הלכה". **ופירש הרא"ש דבריו**, שמותר דוקא כשיש בהם צורך קצת. **אמנם הר"ן כתב**, שאמנם הסכמת האחרונים שאם אין בהם צורך היום כלל אסור ולוקה, כאבנים וכיוצא בהם, אבל מדברי רש"י ז"ל [ד"ה אלא] נראה, שהוצאת כלים אף שאין בהם צורך ליום כלל, כל שאינו מוציא אותם לצורך מחר מותר, ואף דברי הרי"ף מטיין כן, וזה תלוי בדקדוק סוגיית הגמרא [וציין לדבריו בחידושי].

והרמב"ם [פ"א ה"ד] כתב: "כל מלאכה שחייבין עליה בשבת, אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה, חוץ מן ההוצאה שמרשות לרשות וההבערה, שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא מאלו מרשות לרשות". **וכתב הרב המגיד**, שנראה מדברי הרמב"ם כדעת רש"י שמותרת לגמרי מדאורייתא מתוך שהותרה לצורך אכילה, ויש שפירשו שכל שלא לצורך כלל לוקה.

וכתב הב"י [ס"י תקי"ח], שלענין הלכה כיון שהרב המגיד סובר שדעת הרי"ף כדעת הרמב"ם ורש"י [ר"ל ודלא כהרא"ש

שסובר שהרי"ף מחמיר כרבינו חננאל], וגם הר"ן כתב שדברי הרי"ף מטיין כדברי רש"י, וכן מסתבר הוא שהרמב"ם בשיטת הרי"ף רבו אמרה, הכי נקטינן.

ובשו"ע [סימן תקי"ח סעיף א'] כתב: מתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה, הותרה שלא לצורך, כגון קטן ולולב וספר תורה וכלים. (הגה: הצריכים לו קצת, או שמתירא שלא יגנובו או שאר פסידא), אבל אבנים וכיוצא בהן, אסור. וכתב הרמ"א: ומותר לשחוק בכדור, אפילו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא [כמש"כ התוס']; ואם הניח עירוב, מותר לטלטל ולהוציא כל שיש לו תורת כלי, אף על פי שאינו לצורך היום כלל [כמש"כ הר"ן].

ביאר המשנ"ב [ס"ק ט'], מה שהוצרך להתיר לשחוק בכדור, אף דע"ז רגיל להעביר ד"א ממקום למקום, אפ"ה מותר דהוא בכלל טיול ושמחת יום טוב. ורש"ל כתב דדבר תימה הוא להתיר זה, דאין בו צורך היום כלל אלא שחוק של ילדים, והנח להם, אבל לגדולים שנוהגין כן מנהג רע הוא, דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש. ובלא"ה אין דין זה מוסכם לכו"ע דדעת המחבר לאסור כמבואר לעיל בסימן ש"ח סעיף מ"ה. ולענין שאר מיני שחוק דינן כמו בשבת ומבואר לעיל בסימן של"ח סעיף ה'.

דף י"ג

מעשר ראשון שהקדימו בשבלין שמו טובלו ...

ברש"י כתב "שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו באכילת עראי ובמיתה כדין טבל".

הנה מפורש ברש"י, דאם הקדימו בשבלין נחשב כטבל גמור, אך הרמב"ם לא כתב כן [בפ"ג דמעשר הי"ט] וז"ל: מעשר ראשון שהקדימו בשבלין אסור לאכול ממנו עראי קודם שיפריש תרומתו, ואם אכל מכין אותו מכת מרדות עכ"ל.

וכתב הכסף משנה, דמקור דברי הרמב"ם הוא מדברי הגמ' כאן, והיינו דהרמב"ם מפרש דשמו טובלו לתרומת מעשר הוא רק מדרבנן.

ובמשנה למלך שם כתב: רבינו אזיל לשיטתי שכתב בריש פ"ד שאין לוקין על אכילת טבל עד שיקבע בכניסתו לבית, אבל אם נקבע בשאר הששה דברים אין לוקין עליו אלא מכת מרדות וכו', ס"ל לרבינו דלא מיקרי טבל מה"ת שלא בראית פני הבית וכו', ורש"י ז"ל בפ"ק דביצה י"ג, חולק שכתב שמו טובלו שם מעשר שנקרא עליו טובלו ואוסרו באכילת עראי ובמיתה כדין טבל עכ"ל.

והנה בירושלמי [פ"א דתרומות הלכה ה'] איתא: חייא בר אדא בשם רשב"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבליים אסור לוכל ממנו עראי וכו', מהו שילקה על טבלו דבר תורה, רבי אשיאן בשם רבי יונה מתניתא אמרה כן אין לוקין על טבלו דבר תורה ע"כ.

ולכאורה מפורש בירושלמי כאן כשיטת הרמב"ם ודלא כרש"י, והעיר בזה באריכות הגר"ש נתנזון ז"ל בגליון הש"ס בירושלמי שם דמוכח משם כהרמב"ם ודלא כרש"י כאן.

אכן בהגהות הגר"א בירושלמי שם הגיה: צ"ל דכן לוקין על טבלו דבר תורה ע"כ. וא"כ הוא מפורש כרש"י, וצ"ב דעת הרמב"ם ומקור דבריו.

וע"ע בהגהות הגר"א על הירושלמי [פ"ב דמעשרות מ"ג] דנראה דס"ל בדעת הירושלמי דמעשר ראשון שהקדימו בשבליים אינו טבל מה"ת ע"ש, וזה צ"ע דהוא דלא כמש"כ הגר"א להגיה בדעת הירושלמי בתרומות הנ"ל וכרש"י וצ"ע.

המולל מלילות של חטים ... וכן לשבת ...

בתוס' [ד"ה ואם וכו'] כתבו לחלק לגבי קילוף השבליים בשבת בין תלישה מן השבליים שזה מפרק תולדה דדש, לבין אם נתלשו השבליים מערב שבת אבל עוד הן בקליפתן החיצונה דזה שרי ע"כ.

והמג"א [סי' ש"ט ס"ק ח'] הביא דברי התוס' וחילוקם להלכה, ופסק דאם נתפרקו הדגן מן השבליים בערב שבת, מותר לכו"ע לקלפם בשבת, והקשה שם הגר"ע [בהגהותיו] מהגמ' שבת [ע"ד ע"א] דהקשתה הגמ': ולחשיב נמי כותש, פירש"י חטים במכתשת להסיר קליפתן, הרי אף דכבר נפרקו החטים משבליים, מכל מקום במה שמסיר עתה קליפה ע"י הכתישה מקרי מפרק וצ"ע. עכ"ל.

והביאור הלכה [סוף סימן שכ"א ד"ה לאלתר שרי] הביא קושית הגר"ע הנ"ל ותירץ וז"ל: ולענ"ד י"ל בפשיטות דהגמרא איירי דקולף ביד, והתם דכותש במכתשת דהוא בכלי, חשיבא כמו דש, דעד כאן לא פטרינן בקולף כי אם משום דבעינן מלאכת מחשבת לענין שבת כמו לענין משכן וכמו שמסיק שם בגמרא, והלא מלאכת כותש הי' במשכן וכמו שפירש"י. "ולא אאמין שיצא זה מפי הגאון רע"א רק מאיזה תלמיד טועה.

דף י"ד

אלא א"ר אלעזר - מנפח בידו אחת ובכל כוחו.

נחלקו הפוסקים לגבי מלאכת הניפוח [שהיא זורה] אם הוא דוקא בכלי או גם ברוח פיו וביד. ובמגן אבות להגר"מ באנעט

זצ"ל [בחלק מלאכות השבת] מדייק מדברי רש"י בשבת [ע"ג ע"א] ד"ה הזורה וכו' שכתב וז"ל: הזורה ברכת לרוח ע"כ. דנראה דהוא דוקא בכלי. וכלשון רש"י כתבו גם הר"ן והמאירי [בשבת שם] והסמ"ק [מצוה רפב] ע"ש. גם במנחת חינוך [מצוה ל"ב, זורה ס"ק א'] כתב דזורה ביד לא נחשב זורה אלא בורר ע"ש. ובספר הערוך [ערך נו] כותב: מנפה מיד ליד ואוכל, פירוש מנענע מיד ליד שילך הקליפה מלשון נפה, ויש אומרים מנפח בפיו שילך הקליפה, מלשון ויפח באפיו עכ"ל.

נראה ברור דס"ל דדוקא בכלי אסור וברוח פיו או אם מתערב ביד שרי. וזה ביאור דברי ר"א כאן, והרב המגיד ברמב"ם [פכ"א דשבת הי"ז] מביא בשם המפרשים דלא רק בכלי אסור אלא גם בשתי ידיו ג"כ אסור, וכן מפורש ברמב"ם [שם] ע"ש. וכתב הב"י [בסימן ש"ט] דלפי זה הא דתני [לעיל י"ב ע"ב] מנפח מיד ליד, הכי קאמר, מיד לאותו יד עצמו ינפח. והטור שכתב מיד ליד ולא פירש יותר, אפשר דס"ל דמיד ליד היינו מיד לחבירתה, והא דאמר רבי אלעזר מנפח בידו אחת, איידי דאמר רב אדא קשרי אצבעותיו אמר איהו בידו אחת כלומר בכל ידו, אבל אין הכי נמי דמיד לחבירתה נמי שרי כלישנא דברייתא, עכ"ד.

ובאגלי טל [מלאכת זורה אות ה' ס"ק ד'] מביא מהרבינו חננאל בשבת [ע"ב ע"ב] דג"כ זורה בפיו חשיב כזורה ע"כ. וכתב באגלי טל דמסתברא דהוא רק תולדה שהרי לאו הוא עיקר מלאכת זורה, דדרכו על ידי כלי דהיינו שיזורה ברכת לרוח היום. וכן מצאתי שכתב הספר העתים בסימן רכ"ו, שמנפח [היינו בפיו] היא מתולדות זורה, עיין שם.

אמנם הערוך השולחן [בסימן ש"ט סעיף כ"ו] כתב, שלנפח בפיו נראה דודאי מותר. ובשביתת השבת [מלאכת זורה ס"ק י"ג] השיג עליו דלא שם לבו לדברי הר"ח ע"ש.

והנה רבינו חננאל בשבת [דף ע"ד ע"ב] הביא מהא דביצה דמנפח בידו אחת ובכל כחו. וכתב השביתת השבת [מלאכת זורה ס"ק י"ג] דכדי שלא יסתור הר"ח את דבריו ממה שכתב בדף ע"ג ע"ב שאם ניפח ברוח פיו חייב משום זורה, צריך לומר דמנפח דביצה אינו ברוח פיו רק הכוונה שמנער כפירוש הרמב"ם. וכן פירש הערוך בערך נף, וז"ל מנפה מיד ליד ואוכל פירוש מנענע מיד ליד שילך הקליפה מלשון נפה, ויש אומרים מנפח בפיו שילך הקליפה מלשון ויפח באפיו, עכ"ל.

איברא דברי הערוך קשים דסתרי אהדדי, דבערך זר כתב שאף המנפח בפיו הרי זה זורה, ובערך נף כתב בשם יש אומרים שאף לנפח בפיו מותר. והרגיש בזה השביתת השבת שם, וכתב דיש לומר דהיש אומרים הנ"ל פליגי על זה וס"ל דאין זורה אלא ברכת ולא בפיו. ויותר יתכן לומר דהני יש אומרים ס"ל כדעת הר"ד בספר המכריע, דס"ל דגם בפסולת לתוך אוכל אם לאכול לאלתר מותר, והביא ראיה מהא דמנפח על יד הנ"ל, ומה שכתב הערוך בערך זר דאם

נפח בפיו חייב היינו שלא לאכול לאלתר, אבל לדידן דפסקינן בשו"ע כדברי ר"ח דפסולת מתוך אוכל אפילו לאלתר חייב, על כרחך צריך לומר דלא הותר כי אם לנפות ביד דזהו שינוי כנ"ל. והא דהתירו לנפח על יד, יש לומר משום דמשני ואין דרך ניפוח בכך, ואף על פי שהוא פסולת מתוך אוכל מותר, וכמו שכתב הרמב"ן בחידושיו בשבת דף ע"ד ע"א, עכ"ד.

וכתב השביתת השבת שם, דאין לומר דההיתר בביצה לנפח הוא משום שהוא לאכול לאלתר, דהא מנפח הוא מפריח פסולת מתוך אוכל ובכהאי גוונא אפילו לאלתר חייב. אבל אם יהיה הפירוש שמנער ביד אתי שפיר שזה הוא שינוי שאין דרך לנפוח ביד, ועל כן אמרינן שם כיון דמשני אפילו בכולא ידא נמי. וכן כתב המגן אבות במלאכת הזורה [במלאכת יום טוב], דביאר הא דהתירו לנפח על יד דעיקר זריה הוא ברחת, רצה לומר ע"י כלי ולא ביד.